

Intermedijalnost na primjeru animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (2024.) Veljka i Milivoja Popovića

Barbara Gaj Ristić

Sveučilište u Splitu
Umjetnička akademija
Zagrebačka 3
HR-21000 Split
bgaj@umas.hr

UDK 791.228:741](497.583)"202"
Izvorni znanstveni rad / Original Scientific Paper
Primljeno / Received: 4. 9. 2025.
Prihvaćeno / Accepted: 3. 10. 2025.

Sažetak

Ovaj rad donosi interpretaciju kratkometražnog animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (2024.) u kontekstu intermedijalnog suodnosa književnosti, ilustracije i animiranog filma. Film, u režiji Veljka i Milivoja Popovića, temelji se na književnom predlošku *U malu je uša đava* (2015.) akademske slikarice Tisje Kljaković Braić, čija je knjiga prethodno doživjela i kazališnu adaptaciju (2022.). Ilustracije koje je autorica izradila za potrebe procesa animacije poslužile su kao temeljni vizualni materijal za izgradnju estetskog i pripovjednog identiteta filma. Rad analizira i konceptualizira načine međusobnog utjecaja medija transponiranjem literarnog predloška u animirani film fokusirajući se na narativnu strukturu, karakterizaciju i vizualni stil. Također se razmatraju animacijske tehnike te integracija prepoznatljivog stila Kljaković Braić u autorski izričaj braće Popović s ciljem očuvanja autentičnosti izvornog djela i stvaranja novih značenjskih slojeva.

KLJUČNE RIJEČI: animirani film • hrvatska animacija • intermedijalnost • *Žarko, razmazit ćeš dite!* • Veljko Popović • Milivoj Popović • Tisja Kljaković Braić

Uvod

Intermedijalnošću i preplitanjem različitih medija koji međusobno djeluju i transformiraju jedni druge, u animiranom uratku *Žarko, razmazit češ dite!* vidljiva je konvergencija književnosti, vizualnih umjetnosti i filmskog medija. Time se stvara višeslojno umjetničko djelo koje se ne može adekvatno razumjeti, a da se ne analiziraju međusobni odnosi između tih medija. Adaptacija književnog teksta u animirani format zahtijeva više od puke translacije. Naime, ona podrazumijeva inovativni pristup u osmišljavanju i „oživljavanju“ izvornog materijala kroz prizmu drugog vizualnog medija, u ovom slučaju kratkometražnog animiranog filma. Ta transformacija uključuje pomake u narativnoj strategiji, komprimiranje sadržaja i drukčiji pristup vizualnoj reprezentaciji, razradi likova i načinu uključivanja publike u priču. Izvorni literarni predložak za film, knjiga *U malu je uša đava* Tisje Kljaković Braić, hibridna je forma autobiografije, nostalgичna osvrti i kulturne kronike, ukorijenjena u specifičnom regionalnom i jezičnom kontekstu Dalmacije. Nizom duhovitih i dirljivih anegdota autorica rekonstruira atmosferu svojeg djetinjstva u Splitu tijekom 80-ih godina 20. stoljeća. Kulturna i emocionalna specifičnost predstavljaju središnji izazov pri adaptaciji, osobito kada je cilj sačuvati autentičnost autoričina glasa prilikom transliranja u medij animacije.

Split kao zajednička umjetnička, kulturna i društvena pozadina

Ono što povezuje braću Popović i Tisju Kljaković Braić jest zajednički umjetnički i kulturni kontekst te generacijska pripadnost, odnosno isti regionalni identitet i okružje. Rođeni u Splitu 1979. godine, dijele slična iskustva individualne i kolektivne memorije odrastanja krajem 70-ih i početkom 80-ih godina 20. stoljeća. Također, ono što ih spaja jest i Umjetnička akademija u Splitu: Veljko Popović ondje je započeo studij slikarstva, Milivoj Popović magistrirao kiparstvo, a Tisja Kljaković Braić diplomirala slikarstvo.¹

Unutar razdoblja koje naš istaknuti filmski teoretičar Hrvoje Turković naziva novim „zlatnim dobom“ hrvatske

animacije² ili „renesanse hrvatske animacije“ nakon 2000. godine, prema autorici Majcen Marinić,³ Veljko Popović afirmirao se kao istaknuti autor 3D animacije, a suradnjom sa Simonom Bogojevićem Narathom i osnivanjem studija *Lemonade 3d* s bratom Milivojem i Marinom Kovačićem⁴ (danas *Prime Render Studio*) izgradio je prepoznatljiv stil koji spaja računalnu animaciju s 2D detaljima postižući originalan vizualni stil između računalne animacije i izražajne spontanosti crteža.⁵ Braća Popović poznati su po produktivnosti, visokoj kvaliteti svojih filmova i prisutnosti na međunarodnoj sceni baveći se univerzalnim temama pri čemu je prepoznatljivo mediteransko naslijeđe.⁶ Unatoč međunarodnim suradnjama i uspjesima ostali su živjeti i raditi u Splitu obogaćujući lokalnu scenu, a od prvijenca *Ona koja mjeri* prisutni su na filmskim festivalima stalno razvijajući svoj stil i istražujući nove pristupe animaciji. Kljaković Braić priznata je splitska slikarica, ilustratorica, karikaturistica i spisateljica. Svoja je djela izlagala na brojnim samostalnim i skupnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Sve troje autora dijele slične prostorne imaginacije, oblike kulturne memorije i generacijski habitus, oblikovane zajedničkim iskustvima odrastanja. Ti elementi reflektiraju se i u njihovim umjetničkim praksama, koje svjedoče o nostalgичnom, ali kritički intoniranom pogledu na prostor i vrijeme zbiljanja.

Književni predložak kao temelj adaptacije: *U malu je uša đava*

Godine 2015. objavljena je debitantska knjiga akademske slikarice Tisje Kljaković Braić pod naslovom *U malu je uša đava*, obogaćena autoričinom naslovnicom i ilustracijama. Autorica je domaćoj i inozemnoj publici otprije poznata po brojnim samostalnim izložbama i svojem prepoznatljivom likovnom izričaju. U međuvremenu je roman doživio pet izdanja, uključujući i ona proširena autoričnim ilustracijama, a objavljeno je i audioizdanje Zaklade *Čujem* 2018.

1 Veljko Popović započeo je svoju umjetničku edukaciju kao akademski slikar 1998. u Splitu da bi kasnije nastavio isti smjer na Akademiji likovnoj umjetnosti u Zagrebu, a Milivoj Popović nakon studija elektrotehnike magistrirao je na odsjeku kiparstva pri Umjetničkoj akademiji, gdje obojica rade kao profesori. Tisja Kljaković Braić diplomirala je slikarstvo na istoj instituciji 2003. u klasi Gorkog Žuvele.

2 Hrvoje TURKOVIĆ: Animirani film u Hrvatskoj: kronologija 1922–2015, *Hrvatski filmski ljetopis*, 90–91 (2017), 18.

3 Mihaela MAJCEN MARINIĆ: *Prema novoj animaciji, Povijest novijeg animiranog filma u Hrvatskoj*, Zagreb: Meandarmedia, 2014., 59, 81.

4 Barbara GAJ: Animacija nije samo zabava, *Razgovor s Veljkom Popovićem, Zarez*, 232 (2008), 8–9.

5 Veljko POPOVIĆ: *Svojim filmovima hodam između sna i jave*, 24. kolovoza 2012., razgovor je vodio Neven Ilak, *Atma*, <https://atma.hr/intervju-veljko-popovic-svojim-filmovima-hodam-između-sna-i-jave/> (pristup 12. 6. 2025.).

6 Dario DUNATOV: *Sve kreće od ideje, Razgovor s Milivojem i Veljkom Popovićem*, 22. srpnja 2021., *Vizkultura*, vizkultura.hr/intervju-milivoj-veljko-popovic/ (pristup 26. 3. 2025.).

godine.⁷ Osim spomenutoga djela, Kljaković Braić objavila je još tri knjige⁸ te ilustrirala naslovnice za djela nekoliko domaćih autora.

Unatoč nastavku studija u Zagrebu Veljko Popović ostao je u kontaktu s kolegama s Umjetničke akademije u Splitu prateći njihov daljnji rad, pa tako i stvaralaštvo Kljaković Braić. U njezinu pristupu slikarstvu izražen je *storytelling*, odnosno narativnost i oslanjanje na anegdote iz života koje su se V. Popoviću činile kao dobar materijal za animirani film. Prvobitno mu se javila ideja da animira likove iz zbirke karikatura *Oni* (2018.), ali je zaključio da ti likovi bolje funkcioniraju u obliku krokija koji ostaje u granicama jednolinijskih situacijskih šala iz svakodnevnog života jednog bračnog para.

SLIKA 1. Poster animiranog filma Veljka i Milivoja Popovića *Žarko, razmazit ćeš ditek!*, 2024. (ustupili autori)

7 Dunja VUSIO: Vedra reminiscencija na djetinje dane, 24. veljače 2022., *Vijenac*, 730 (2022), mrežno izdanje <https://www.matica.hr/vijenac/730/Vedra%20reminiscencija%20na%20djetinje%20dane/> (pristup 4. 7. 2025.).

8 Zbirke karikatura *Oni*, *Oni 2* i slikovnica *Pita moja mama imate li jedno jaje*.

Tek u knjizi *U malu je uša đava* pronašao je ono što mu je nedostajalo: tekst, radnju, razradu likova i njihovih odnosa, dubinu i slojevitost priče. Pored toga što mu se sviđala likovnost Kljaković Braić, sada je postojao i literarni predložak prema kojem se mogao napraviti animirani film koji bi spojio slikarstvo i animaciju, pa je i autorica knjige entuzijastično prihvatila prijedlog za suradnju.⁹

SLIKA 2. Naslovnica knjige Tisje Kljaković Braić *U malu je uša đava*, Fraktura, 2022., peto prošireno izdanje (izvor: Fraktura.hr <https://fraktura.hr/proizvod/u-malu-je-usa-dava-2/>)

Animacija braće Popović osvježavajuća je i suvremena, neopterećena naslijeđem zagrebačke animacijske tradicije. Iako su svjesni važnosti i estetike škole crtanog filma, njihova autorska poetika razvijala se izvan njezinih okvira pri čemu medij animacije postaje prostorom osobne interpretacije predložka koji otvara prostor za slobodu i osobni umjetnički izraz. Takav intermedijalni pristup, koji povezuje

9 Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

ilustraciju, animaciju i književni tekst, odlično funkcionira s prepoznatljivim stilom ilustracija Kljaković Braić, čiji crteži evociraju karikaturalnu estetiku Saula Steinberga u vidu svedenih, duhovitih linija i slobodno oblikovane forme koje naglašavaju psihološka stanja likova više nego njihovu realističnu fizionomiju. Pritom je vizualna estetika animacije na tragu poznatog estonskog animatora Priita Pärna.

Suodnos slikarstva i animacije

Veljko Popović već je surađivao s likovnim umjetnicima ili crpio inspiraciju iz njihovih djela u filmovima *Moj put* i *Biciklisti*,¹⁰ no upravo se projekt s Kljaković Braić pokazao izuzetno uspješnim. Film je, osim brojnih priznanja, 2024. godine osvojio nagradu publike i žirija na našem najznačajnijem festivalu animiranog filma, *Animafestu*,¹¹ a na ovogodišnjoj ediciji prikazana je retrospektiva Veljka Popovića s devet autorskih filmova u sklopu programa *Majstori animacije*, što je potvrdilo njegov izniman doprinos hrvatskoj animaciji.¹² S obzirom na to da je i sam slikar, V. Popović svjesno upotrebljava „estetiku greške“ i u 3D animaciji kako bi očuvao vizualnu ekspresivnost i umjetničku slobodu, što suradnju s likovnim umjetnicima čini posebno poticajnom u kreativnom procesu stvaranja animiranih filmova. Bez obzira na medij, slikarstvo, crtež ili ilustraciju, uvijek se otvara prostor za individualan pristup animaciji. U tom procesu važno je zadržati spontanost i „grešku“ u potezu jer upravo to unosi životnost i razbija sterilnost.¹³ Primjerice, u filmu *Ona koja mjeri* (2008.) kombinirana je 2D i 3D računalna grafika s crtačkim, linearno skiciranim pristupom koji simulira umjetničku fakturu, pri čemu su efekti skice poput zadebljanja linija ostvareni digitalnim sredstvima dok pozadina sadrži jedva primjetne horizontalne linije svojstvene kartonskoj ljepenci.¹⁴ Slično tomu, *Žarko, razmazit ćeš dite!* upotrebljava teksturu slikarskog platna s pastoznim bijelim namazima kao podlogu u kadrovima, evocirajući senzibilitet karakterističan za radove Kljaković Braić.

Zbog slikarske vokacije autorice knjige Popovići nisu pristupili cijelom procesu onako kako bi inače pristupili izradi 2D animiranog filma kao kad rade s animatorima prema ustaljenim principima, poput izrade popisa modela likova (*en face*, profil, T poza), razrade scenografije i drugog, koji osiguravaju da iz kadra u kadar te iz scene u scene različiti animatori imaju isti pristup crtežu, liku, pozadinama itd. Smatrali su da bi ih to udaljilo od eksperimenta u koji su se htjeli upustiti, a to je da sa slikaricom pokušaju raditi na filmu. Ona je prema zadanom scenariju tijekom duljega perioda izrade filma ilustrirala zadane kadrove s likovima u karakterističnim pozama, koji su potom animirani pa su iz kadra u kadar vidljive razlike u pristupu crtežu, pozadini i objektima, što je rezultiralo unikatnim izgledom filma.¹⁵

SLIKA 3. Kadar iz animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (ustupili autori)

Dakle, autorica je ravnopravno sudjelovala u procesu pruživši svoj doprinos dizajnom likova i pozadina. Neopterećena pravilima i postupcima animacijske struke koji zahtijevaju dosljednost u kadriranju i postavkama figura, odnosno likova i objekata, izradila je preko stotinjak slobodno izvedenih crteža — brzih, skicoznih, duhovitih, neposrednih i jednostavno koloriranih. Umjesto tehničke preciznosti ti crteži zadržavaju karakter njezine prepoznatljive autorske geste, bliske poetici karikaturalne ilustracije, pri čemu emocionalna izražajnost likova nadilazi formalnu ujednačenost. Milivoj Popović ističe da upravo manje nekonzistentnosti i tzv. „greške“ poput promjena oblika predmeta i namještaja ili nedosljednosti u kompoziciji scenografije odražavaju slikaričinu umjetničku slobodu i pojačavaju dojam autentičnosti filma.¹⁶

10 Sa slikarom, dizajnerom i ilustratorom Svjetlanom Junakovićem režirao je kratki animirani film *Moj put* (2010.), a s Milivojem Popovićem režirao je i producirao animirani film *Biciklisti* (2018.) temeljen na figurama Vaska Lipovca za koji potpisuje i scenarij.

11 Marijana JAKOVLJEVIĆ: Hrvatski film dvostruki laureat, 34. Svjetski festival animiranog filma – Animafest Zagreb, 3. – 8. lipnja 2024.: Nagrađeni filmovi, Filmovi.hr, <https://www.filmovi.hr/index.php?p=article&id=3541> (pristup 14. 7. 2025.).

12 Majstori animacije, Veljko Popović: Retrospektiva, Animafest Zagreb, https://www.animafest.hr/hr/2025/program/veljko_popovic_retrospective/1 (pristup 12. 6. 2025.).

13 Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

14 Barbara GAJ: Izmjerena civilizacija, *Kontura Art Magazin*, 2008., 97, 64–65.

15 Prema osobnom razgovoru s Milivojem i Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

16 *Ibid.*

Intermedijalnost – od knjige preko ilustracije do animacije

Prijelaz iz knjige u kazališnu predstavu, a potom u animirani film odražava evoluciju izvornog materijala u različitim medijskim formama. Kazališna adaptacija iz 2022. godine već je uvela izvedbene elemente, glas, gestu i živu interakciju, koji su reinterpretili narativnu strukturu knjige. Međutim, upravo animirani film ima veću stvaralačku slobodu transformirajući izvorni tekst u vizualan i kinetički jezik u kojem je sve moguće. U animaciji vrijeme i prostor postaju fleksibilni, a autor dobiva mogućnost vizualnog izražavanja unutarnjih stanja, pojačavanja gesta i manipuliranja ritmom pripovijedanja. Popovići su iskoristili te mogućnosti kako bi stvorili film koji zadržava emocionalnu jezgu knjige i ilustracije, ali razvija vlastiti prepoznatljiv vizualni i narativni izraz.

Intermedijalnost označava odnos između različitih medija, u ovom slučaju književnosti i drugih umjetničkih, ali i neumjetničkih medija i obrnuto. Za ovu prigodu vremenski umjetnički medij animiranog filma uzima materijale iz književnosti i uspostavlja intermedijalne odnose.¹⁷ Književnik i književni povjesničar Pavao Pavličić definira intermedijalnost kao „postupak kojim se strukture i materijali karakteristični za jedan medij prenose u drugi; jedan od tih medija obično je umjetnički“. Mediji s kojima književnost može stvoriti uzajaman odnos, prema Pavličiću, jesu umjetnički ili neumjetnički. Također, umjetnički mediji iz kojih književnost preuzima materijale, postupke ili gotova značenja i obrnuto mogu biti prostorni i vremenski. Prostorni mediji pritom označuju slikarstvo, kiparstvo i arhitekturu, a oni vremenski film, glazbu, radio i televiziju. Isto vrijedi za situacije u kojima neki drugi medij preuzima dijelove književnosti. Dakle, intermedijalnost podrazumijeva sličnosti određenih elemenata iako je različitost medija očigledna,¹⁸ kao što je slučaj sa suodnosom knjige *U malu je uša đava* i animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!*, koje povezuju autoričine ilustracije i vizuali.

U kontekstu odnosa književnog teksta i vizualnih medija, teoretičarka Irina Rajewsky ističe da intermedijalne referencije podrazumijevaju prijelaz preko medijskih granica,

17 Pavao PAVLIČIĆ: Intertekstualnost i intermedijalnost. Tipološki ogleđi, u: Zvonko Maković et al. (ur.): *Intertekstualnost i intermedijalnost*, Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1988, 172–173, 181.

18 *Ibid.*, 170–171.

čime se može stvoriti iluzija drugog medija. Tako se književni tekst može oblikovati kao da raspolaže filmskim alatima iako ih zapravo ne posjeduje. Naime, književni tekst ne može doista rabiti filmske tehnike poput montaže, nego evocira vizualne ili filmske učinke. Na taj način književnost stvara dojam filma, glazbe ili slike pomoću vlastitih izražajnih sredstava kreirajući iluziju vizualne ili auditivne prisutnosti.¹⁹ Time se pokazuje kako književnost može unutar vlastitog medija, jezikom, referirati na drugi i tako brisati granicu između verbalnog i vizualnog izraza. Tisja Kljaković Braić svojim pripovjednim stilom i pratećim ilustracijama jasno nam je predočila likove i situacije specifičnim spojem teksta i slike međusobno se dopunjujući i stvarajući jedinstveni intermedijalni doživljaj, istodobno književni i vizualni, koji je potom pretočen u animirani film.

Premda se u medijima i tisku dosad poprilično pisalo o tematici animiranog filma, suradnji i književnom predlošku, nagradama i priznanjima u osvrtima, člancima i intervjuima, pristup animaciji dosad nije bio predmetom sustavne analize. Stoga se ovaj rad usmjerava i na taj segment nastojeći rasvijetliti specifičnosti animacijskog izraza i stvaralačke odluke autora u kontekstu adaptacije i intermedijalnog prijenosa.

Prema Veljku Popoviću, animirani film bliži je umjetničkom senzibilitetu Tisje Kljaković Braić nego predstava upravo zbog toga što je ona slikarica, a medij animacije spaja slike i tekst. Autorica razmišlja vizualno, slikarski te se u ilustracijama prisjeća svojih uspomena iz djetinjstva,²⁰ kao što je sama potvrdila, „prozna knjiga također je pisana slikarskim okom“.²¹

Animirani film *Žarko, razmazit ćeš dite!* sastoji se od osam kratkih priča/crtica: 1. *Kako je počelo*, 2. *Beba ćelavica*, 3. *Socijalizacija s djedom Žarkom*, 4. *Samo siročad bez bake i djeda ide u vrtić*, 5. *Moj muž Tito*, 6. *Komunističko-katolički bor*, 7. *Nova godina* i 8. *Moji anđeli čuvari*. Za razliku od knjige koja ima trideset i jedno poglavlje, tj. priču (uključujući *Kraj* i epilog *Moji anđeli čuvari*), film se zasniva na

19 Irina O. RAJEWSKY: Intermediality, Intertextuality, and Remediation: A Literary Perspective on Intermediality, *Intermedialités / Intermediality*, 6 (2005), 54–55 <https://www.erudit.org/en/journals/im/2005-n6-im1814727/1005505ar/> (pristup 7. 10. 2025.).

20 Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

21 Tisja KLJAKOVIĆ BRAIĆ: *Emocija je pokretač i početak svega*, razgovor vodila Gea Vlahović, 25. veljače 2022., Moderna vremena; <https://mvinfo.hr/clanak/tisja-kljakovic-braic-emocija-je-pokretac-i-pocetak-svega> (pristup 4. 7. 2025.).

njih nekoliko, s tim da je velik naglasak stavljen na drugo poglavlje, *Soc'jalizacija s didon Žarkom* (napisano dijalektom), koje je razdijeljeno na tri zasebna događaja ili priče (pod 2., 3. i 4.): kupnja lutke koju je djed Žarko poklonio unuci unatoč protivljenju Tisjine majke, odlasci Tisje i djeda u bar *Hajduk* i naposljetku njezino ispisanje iz vrtića zahvaljujući djedovoj upornosti. U tih trinaestak minuta²² prikazana je dirljiva priča o djedu i unuci na temelju nekoliko događaja. Također, proslava Božića i Nove godine, koji su u knjizi objedinjeni u jednu priču, na filmu su prikazani crticama *Komunističko-katolički bor* i *Nova godina*, čime zapravo završava prikaz Tisjina bezbrižnog djetinjstva.

SLIKA 4. Kadar iz animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (ustupili autori)

Za razliku od animiranog filma, redatelj i dramaturg Mario Kovač u kazališnoj je predstavi iz 2022. godine²³ tijekom nešto više od dva sata uspio prikazati više događaja²⁴ iako je i u dramskoj adaptaciji uvijek najteži zadatak što izostaviti. Vremenski je slijed uspio dočarati ne samo kronološkim izlaganjem događaja već dnevnim vijestima s radija i televizije, političkim izvještajima te zabavnim i sportskim programom.²⁵ U predstavi su kao glazbena pozadina korišteni poznati domaći i strani hitovi, a za animirani je film snimljena originalna glazba. Uspoređujući knjigu, predstavu

i animirani film, Veljko Popović smatra da su u pitanju tri potpuno zasebna i unikatna umjetnička djela koja su povezana okosnicom iste priče, ali su izvan toga prilično različiti. Kao što svaka adaptacija književnog djela donosi drukčiji pristup, tako se razlikuju interpretacija braće Popovića u animiranom filmu te ona Marija Kovača u kazališnoj predstavi. Zbog opsežnosti predložka nužno je selektirati sadržaj, pa redatelji „kroz vlastiti autorski pečat oblikuju priču prema mediju u kojem je prikazuju i donese odluku što ostaviti, a što izbaciti“.²⁶ Jednom kad se napravi ta selekcija, ostaje i pitanje na što će staviti veći naglasak. U autorskom pristupu dolazi do velikih izmjena izvornog materijala, pa animirani film i kazališna predstava ne konkuriraju jedan drugomu, već otvaraju prostor za različite interpretacije istog sadržaja. Popović se u scenariju fokusirao na univerzalne teme poput odnosa djeda i unuke, što se pokazalo ključnim za povezivanje i s međunarodnom publikom. Osim toga, naglasak je stavljen na društveni i geopolitički kontekst priče kako film ipak ne bi bio samo jedna „razglednica“ djetinjstva, nego da publici također pruži uvid u specifičnosti situacije i vremena u kojima se zbiva radnja.²⁷ S obzirom na to da i nefilmski i filmski mediji mogu izazivati identifikacijske predodžbe različitim sredstvima,²⁸ u knjizi čitamo opis prizora iz Tisjine naracije, a u filmu je naracija auditivna.

Film upotrebljava kromatsku, jednostavnu i prepoznatljivu vizualnu estetiku, nadahnutu crtežima i slikama Tisje Kljaković Braić. Likovi su prikazani stilizirano, s crtama lica i pokretima koji dodatno naglašavaju humor i toplinu priče. Boje su žive i vesele stvarajući opuštenu, gotovo nostalgичnu atmosferu dalmatinskog života. Karikaturalne, krokijske razigrane figure naglašenih konturnih linija oblikuju stil koji spaja dječju percepciju svijeta s vremenskim odmakom zrele osobe naglašavajući subjektivnost pripovijedanja i unutrašnji doživljaj dinamike obiteljskih odnosa.

Uz tek diskretne kolorističke akcente akvarelom u pojedinim detaljima, koji služe za scensko naglašavanje, umjetnica je dosljedno oblikovala prepoznatljive karikaturalne likove malih glava i naglašene tjelesne konstitucije potvrđujući vlastiti autentični rukopis, temeljen na krajnje jednostavnom, ali iznimno sugestivnom situacijskom izrazu. Upravo tim likovnim minimalizmom uspijeva precizno uhvatiti bit

22 Ukupno trajanje filma s najavnom i odjavnom špicom je 13'37“.

23 Premijera je bila predviđena za prosinac 2021. godine, ali se održala 10. veljače 2022. godine. Vidjeti više o predstavi na mrežnoj stranici Hrvatsko narodno kazalište Split, Drama – Tisja Kljaković Braić: *U malu je uša đava* <https://www.hnk-split.hr/predstave/detalji/artmid/906/articleid/11620/u-malu-je-u-%C5%A1a-%C4%91ava> (pristup 18. 5. 2025.).

24 Npr. odlazak na satove klavira, kupovinu automobila marke Yugo, popravak mašine *Ignis*, zgode sa susjedom Ankom itd.

25 Npr. emitiranjem poznate američke televizijske serije *Dinastija*, zatim prijenosa sa sportskih i zabavnih događanja kao što su filmski festival u Cannesu 1985. godine, *Univerzijada* 1987. godine i *Eurovizija* 1989. godine u Lauseannei, a potom i nagovještaja ratnih sukoba.

26 Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

27 *Ibid.*

28 Hrvoje TURKOVIĆ: Filmsko i nefilmsko, u: Hrvoje Turković, *Razumijevanje filma, ogledi iz teorije filma*, Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2012, 98.

humora i poetike svakodnevice s blagom ironijom kojom „savršeno pogađa u samu bit humora i poetike svakodnevice i plemenite fjake mediteranskog podneblja“. ²⁹

SLIKA 5. Kadar iz animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (ustupili autori)

Prema Midhatu Ajanoviću, animacija je, kao i svaka druga umjetnost, konzervirala dominantne poruke, ideje, uvjerenja i nastojanja koja su bila specifična za određeno vrijeme i prostor.³⁰ U kontekstu sjevernoeuropskog humora u animaciji i karikaturi, Ajanović pojašnjava da je takva vrsta humora proizvela tipičan karakter „mali narodski čovjek koji se stalno šali“ i nema mnogo poštovanja prema drugima kao ni iluzija o samom sebi. Unatoč životnim nedaćama šaljivac svoje viceve, često sarkastične, pravi i na vlastiti račun. Čak su i u zemljama socijalističkog bloka izlazili brojni humoristični listovi uz državnu potporu i blagoslov dok nisu javno dovodili u pitanje važeću doktrinu, ali je bilo poželjno kritizirati konkurentski ideološki blok.³¹ Vidljive su natruhe tog koncepta humora u knjizi i animiranom filmu u likovima djeda, koji smatra da je primjerice *Coca-cola* „američko govno“, ili majke, koja ipak pristaje na kompromis pa pod „katolički bor“ stavlja figure Djeda Mraza i pingvina dok se mala Tisja divi drugu Titu prihvaćajući djedovu ideologiju, ali istovremeno šaljivo ironizira njegovu sliku iz starije faze usporedbom s „debelim Elvisom“, koju mogu razumjeti svi ljudi bez obzira na kulturološke, vremenske ili geografske razlike.

Autentičnost kao poveznica knjige i animiranog filma – stvarni likovi i istinite anegdote

Okosnica animiranog filma sadrži dva aspekta. S jedne je strane jedinstvena i autentična situacija života u Splitu 80-ih godina 20. stoljeća (dualnost ili suživot svjetonazora komunizma i kršćanstva), a s druge odnos djeda i unuke unutar tih okolnosti i drugih obiteljskih odnosa. Autorica u književnom predlošku nije osobito naglašavala temu rata sve do samoga kraja knjige. S druge strane, braća Popović smatrali su kako upravo uvođenje tog motiva pridonosi slojevitosti narativa te film snažnije povezuje sa stvarnošću. Nisu htjeli potpuno izostaviti spominjanje rata, pa su u nekoliko scena integrirali snimke vijesti i nadolazeće ratne sukobe, a da to ne bude prenatušeno. Prikaz posljednjeg prijeratnog dočeka Nove godine funkcionira simbolički kao posljednji trenutak mira prije početka raspada Jugoslavije i rata koji se u očima djeteta dogodio preko noći i pokazao tranziciju iz bezbrižnog djetinjstva. Pripovijedanje biva zaočruženo pričom odrasle Tisje o tome kako su baka i djed umrli, ali su zauvijek prisutni u njezinu sjećanju.

Ta ozbiljna dimenzija filma prvenstveno je bila usmjerena odrasloj publici, a dječja je publika u priči prepoznala emocionalan odnos između djeda i unuke ne iščitavajući pritom ratni kontekst. Također, nisu htjeli „brisati“ određene pojedinosti iz knjige kao što su naklonost prema komunizmu, primjerice da se mala Tisja htjela udati za Tita, ili antikapitalističke izjave i stavovi njezina djeda koje se pojavljuju u scenariju, kao ni nazive, natpise i reklame iz vremena u kojemu se radnja događa.³² Činjenica što braća Popović imaju odriježene ruke prilikom stvaranja animiranih filmova, daje im određenu slobodu da mogu preispitivati tabue i pogovarati o nekim provokativnom temama jer su u pitanju umjetnički, a ne komercijalni projekti.

29 Paola ORLIĆ: *Žarko razmazit ćeš dite! / Otvorenje izložbe Tisje Kljaković Braić*, 5. lipnja 2024.; KIC, Kulturno informativni centar; <https://www.kic.hr/program/galerija-na-katu/zarko-razmazit-ces-dite-otvorenje-izlozbe-tisje-kljakovic-braic/> (pristup 3. 7. 2025.).

30 Midhat AJANOVIĆ: *Animacija i realizam*, Zagreb: Hrvatski filmski savez, 2004, 34.

31 *Ibid.*, 119, 129.

32 Popović je istaknuo kako su im pojedini gledatelji spočitali to što su stavili reklamu za piće Pipi (asocijacija na dječje tepanje kad moraju mokriti, kao i žuta boja samog pića), a ne primjerice Oranginu ili Fantu, ali je upravo ta televizijska reklama obilježila spomenuto razdoblje u Splitu, a i šire. Još jedan primjer jest i dječji vrtić na Marjanu, koji je 90-ih godina 20. stoljeća preimenovan u Tamarin, a u animiranom filmu nosi nekadašnje ime Palmira Piplović, prije negoli se u stvarnosti ispravila nepravda i u srpnju prošle godine vratilo spomenutom vrtiću ime ove splitske junakinje i pripadnice antifašističkog pokreta otpora. Autori nisu bili spremni na kompromise. Njihova je intencija izazvati kontroverze i razmišljanja, čime nastoje biti socijalno angažirani u svojim filmskim uradcima. Neki od neformalnih pitanja koje su dobili od pojedinaca jest i to zašto Tisja na kraju filma spominje kratko rat i govori da ne želi pričati o ružnim stvarima, kad bi se rat trebao spominjati kako buduće generacije ne bi ponovile greške starijih generacija, ali to su subjektivni stavovi i odluke autora. Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

SLIKA 6. Kadar iz animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (ustupili autori)

Govorni jezik u filmu jest dalmatinski lokalni idiom, konkretno splitski i solinski, pun lokalizama i tipičnih izraza, ali i drugih narječja ovisno o podrijetlu likova, kao i nekih riječi i izraza koje su mješavina tadašnjeg hrvatsko-srpskog jezika koji se upotrebljavao u tadašnjoj Jugoslaviji u tisku i na televiziji, što filmu daje autentičnost i šarm. Također, neki su od likova u knjizi i filmu s otoka Visa, neki iz Dalmatinske zagore ili drugih republika nekadašnje države, u kojoj je glavna junakinja odrastala. Glasove su dali: Issa Braić, Nenad Srdelić, Tatjana Jovanović, Andrea Mladinić, Veljko Popović i Tisja Kljaković Braić.³³ Rečenice su kratke, slikovite i pune emocija, kao što je to u stvarnim svakodnevnim razgovorima splitskog područja. Time film dodatno približava gledatelju duh sredine i vremena u kojima se radnja odvija. Animirani film, za razliku od kazališne predstave, naglašava tadašnju predratnu situaciju, spominjanje predsjednika Tita i ne bježi od izjava kao što su „Coca-cola je američko govno!“ zadržavajući stil i duh pripovijedanja u kojem su priče napisane.

Braća Popović dovršili su animaciju filma prije javnog izvođenja kazališne predstave *U malu je uša đava*, no u postprodukcijskoj fazi angažirali su pojedine glumce iz predstave za sinkronizaciju glasova likova. U skladu s tim, autori su koncipirali film imajući na umu tri publike: lokalnu (splitsku, odnosno dalmatinsku), nacionalnu (hrvatsku) te međunarodnu publiku.³⁴ Takav pristup upućuje na svjesnu artikulaciju kulturno specifičnih kodova, pri čemu se

domaćoj publici omogućuje aktivacija prethodnog znanja i iskustva, a međunarodnoj se publici nudi univerzalniji narativni okvir. Najveći im je izazov bila upravo splitsko-dalmatinska publika jer nisu htjeli kompromitirati izvornost tekstualnog materijala, tj. knjige koju je lokalna publika jako dobro poznavala, kao i ostatak Hrvatske. Reinterpretacija i transponiranje u drugi medij koji vremenski traje jako kratko u odnosu na razdoblje opisano u knjizi, a i kazališna je predstava ostvarila velik uspjeh te se unaprijed mnogo očekivalo od dramske adaptacije. Materijal je sam po sebi bio izvrstan, ljudi su ga prihvatili i razumjeli, što je s jedne strane stvorilo dodatni pritisak na animatore, a s druge ih je strane potaknulo na adaptiranje jer je književni predložak već bio uspješan. Autori su smatrali da ako animirani film ne doživi uspjeh, to neće biti zbog tematike, naglasaka, odnosno izvornog materijala koji je „fantastičan i živ“, nego zbog toga nisu što u procesu animacije možebitno ne uspiju autentično prenijeti duh književnog predloška. Nasreću, „izrodila se ljubav“ publike prema animaciji i autora prema izvornom materijalu.³⁵ Dakle, postojalo je određeno očekivanje domaće publike, tzv. „vidokrug očekivanja“, kako ga je nazvao Hans Robert Jauss, prema kojem nijedno djelo u trenutku nastanka nije u potpunosti novo djelo, nego ga publika doživljava kroz prizmu prethodnih znanja i djela koje je „konzumirala“,³⁶ posebno kada je riječ ljubiteljima knjige. Sama je autorica dala glas odrasloj Tisji na kraju filma oživjeli riječi zapisane na kraju knjige *U malu je uša đava*, gdje zahvaljuje djedu i baki (*Moji anđeli čuvari*) te nagovještava rat, ali i zašto ne želi pisati o njemu (*Kraj*): „Evo, iščućala sam iz svog djetinjstva sve lipe i smišne momente s didom i bakom, a ovima grubima neću dat mista. Neka se zaborave. S dolaskom rata i odlaskom naše prve suside Komšinice Vuke završilo je i moje djetinjstvo. (...) Uglavnom, neću taj dio pretvorit u vezanciju jer nije bila. Rat i ono posli rata okinili su komad života svima mojima. Eto, tu staje i počima nešto sasvim drugo.“³⁷

Realistična animacija – film o djetetu koji nije dječji film

Premda likovni izraz i stilska gesta ilustracija upućuju na karikaturalnu stilizaciju s reduciranim formama likova i prostora, autorska odluka u animaciji bila je svjesno

33 Premda na službenim mrežnim stranicama HAVC-a i *Bonobostudija* stoji da je među glasovima Snježana Sinovčić Šiškov, glas bake Nevenke Kljaković na kraju je ipak dala Tatjana Jovanović prema odluci redatelja i produce nata. Vidjeti mrežnu stranicu Hrvatski audiovizualni centar, *Žarko, razmazit ćeš dite!* <https://havc.hr/hrvatski-film/katalog-hrvatskih-filmova/zarko-razmazit-ces-dite> (pristup 16. 5. 2025.).

34 Prema osobnom razgovoru s Milivojem i Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

35 *Ibid.*

36 Hans Robert JAUSS: *Estetika recepcije: izbor studija*, Beograd: Nolit, 1978, 61.

37 Tisja KLJAKOVIĆ BRAIĆ: *U malu je uša đava*, Zagreb: Fraktura, 2020, 183–184 (peto prošireno izdanje s originalnim ilustracijama).

odustajanje od vizualnih gegova i nerealističnih pokreta. Takav pristup omogućuje zadržavanje izražajne autentičnosti i emocionalne uvjerljivosti, što je od osobite važnosti zbog činjenice da film tematizira stvarne događaje i osobe. U tom kontekstu, skicozni je crtež manje sredstvo humora, a više alat interpretacije i dokumentarne sugestije.

Prema Veljku Popoviću, treba imati na umu da je ovo film o djetetu, a ne film za djecu. Namjera autora nije bila animirati pokret likova koji neobično hodaju ili lete kao što je to slučaj s dječjim animiranim filmovima, već učiniti kretanje što stvarnijima, za što su upotrebljavali kretanje stvarnih ljudi iz članova tima,³⁸ uz poneke izuzetke, te je uglavnom primijenjena kontinuirana animacija pokreta.³⁹ Braća Popović kategorizirali su ovaj kratkometražni film kao *dokumentarno-animirani film* jer su uključeni stvarni likovi i istinite anegdote, crtice iz života obitelji Kljaković u jednoj od stambenih zgrada nekadašnje Aljinovićeve, a danas Rendićeve ulice splitske četvrti Spinut. Integrirane su stare obiteljske fotografije, onodobne knjige, ilustracije iz novina i časopisa, televizijske reklame, snimke vijesti te jedan igrani dio koji je snimljen u stilu novogodišnjih programa.⁴⁰ Autoričina kći Issa posudila je glas „malenoj“ Tisji, koja u cijelom filmu preuzima ulogu naratorice pripovijedajući u prvom licu, čime se dodatno naglašava autentičnost i osobna perspektiva priče, kakva je prisutna i u knjizi. Prema želji Veljka Popovića, razlog zbog kojeg nije htio angažirati profesionalnu glumicu koja bi glasovno utjelovila lik djevojčice, upravo je radi autentičnosti koju donosi dijete slične dobi izgovarajući tekst prirodno i neopterećeno glumačkim tehnikama.⁴¹

U dječjim filmovima animacija je pojednostavljena i razigranija, proporcije se likova mijenjaju, a pokreti su izvan

fizičke stvarnosti i gravitacije. Problem je bio naći animatore koji neće napraviti reduciranu animaciju, već realistično prikazati pokrete likova koji imaju iskustva u takvoj animaciji i mogu razumjeti senzibilitet i likovnost ilustracija. U početku su morali ponovo raditi animacije koje su im poslali francuski animatori, koji su filmu pristupili kao dječjem filmu, pa im je u tome najviše pomogla animatorica Noemi Ribić, koja primarno upotrebljava 2D animaciju, nadahnutu estonskom i norveškom školom.

Prema Veljku Popoviću, ilustracije za ovu priču nisu dječje ilustracije, iako nose dječju tematiku, jer imaju svoju likovnost i nijansiranost, pa se teško mogu svrstati u milje dječjeg likovnog izričaja.⁴² Premda je u listopadu 2024. godine prikazan na 13. međunarodnom festivalu dječjeg filma KIKI i dobio nagradu dječjeg žirija, nije prvobitno zamišljen kao film za djecu. Međutim, braći Popović bilo je iznimno drago što su osvojili i nagradu dječjeg žirija u konkurenciji dvadeset filmova iz sedamnaest zemalja jer im je to potvrdilo da je njihov film transgeneracijski, tj. razumljiv i blizak publici različitih uzrasta.⁴³

Kanadski filmski teoretičar Marcel Jean problematizira nemoć tradicionalne tipologije i ističe kako animacija može biti izrazito dokumentarna upravo zahvaljujući svojoj artifičnosti jer omogućuje prikaz unutarnjih stanja i subjektivnosti koje kamera ne može zabilježiti brišući tako granicu između „živog“ i „crtanog“. Film *Žarko, razmazit češ dite!* stoga se, iako je računalno animiran i temeljen na ručno crtanim vizualima, s pravom može smatrati animirano-dokumentarnim jer se oslanja na stvarne događaje, likove te intimne priče i u kojem se pretapaju audiozapisi, fotografije, kao i kratki igrani dio koji simulira televizijski program.

38 Primjerice za ulogu i kretanje policajca koji kuca na vrata susjeda, animaciju pokreta bazirali su na temelju kretanja animatora Milivoja Popovića i sl. Prema osobnom razgovoru s Milivojem i Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

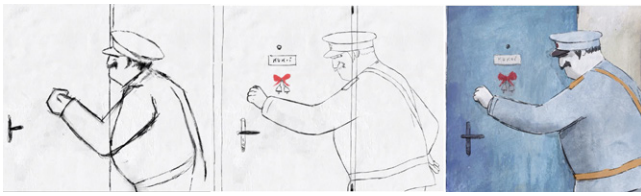
39 U filmu su vidljive kontinuirana i djelomična animacija pokreta; likovi u pojedinim prizorima zadržavaju statični položaj gornjeg ili donjeg dijela tijela dok se ruke i/ili noge pomjeraju, a u nekim je scenama prisutno treperenje ili repetitivnost pokreta. Vidjeti više o animaciji pokreta u: Hrvoje TURKOVIĆ: Tipovi animacije, u: Hrvoje Turković, *Razumijevanje filma, ogledi iz teorije filma*, Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2012, 162–163.

40 U igranom dijelu novogodišnjeg programa možemo vidjeti da je jedan od glumaca-amatera i Igor Braić, slikaričin suprug, inače inženjer brodske elektronike, što je dalo poseban pečat filmu, u koji je uključena posredno i neposredno cijela autoričina obitelj.

41 Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

42 *Ibid.*

43 U obrazloženju je dječjeg žirija, između ostalog, pisalo: „Bilo nam je posebno zanimljivo gledati priče o staroj državi Jugoslaviji o kojoj slušamo od naših roditelja, ali iz očiju malog djeteta. Film na humorističan način prikazuje Tisjino djetinjstvo, ali i djetinjstva mnogih generacija, sve do ozbiljne teme rata. Iz filma možemo usporediti sličnosti i različitosti prošlosti i sadašnjosti. Ovaj kratkometražni film odnosi pobjedu zbog emocija, specifičnog humora i animacije, a u nekim detaljima svi možemo naći poveznicu i sa svojim djetinjstvom.“ *Žarko, razmazit češ dite pobjednik 13. KIKI festivala*, Hrvatski audiovizualni centar. <https://havic.hr/infocentar/novosti/zarko-razmazit-ces-dite-pobjednik-13-kiki-festivala> (pristup 19. 5. 2025.).

SLIKA 7. Progresija scene iz kratkog videozapisa o snimanju filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (ustupili autori)

Suradnja s francuskim umjetnicima

Premda su film djelomično subvencionirali Hrvatski audiovizualni centar, Grad Split i Grad Zagreb, nedostajao je velik dio financija zbog čega je prošlo mnogo vremena dok su im odobrena sredstva francuskih partnera. Konačni uradak nastao je kao produkt međunarodne koprodukcije za koju su zaslužni *Prime Render Studio, Bagan films, 3D2D Animatori* i ostali suradnici.⁴⁴ Zbog nedostatka gotovo više od polovine potrebnih sredstava za realizaciju filma, braća Popović više od godinu dana intenzivno su tražila dodatna financijska sredstva. Ta je okolnost znatno usporila produkcijski proces, koji je u konačnici trajao gotovo tri godine.⁴⁵ Autori su već imali prethodna uspješna i dugogodišnja iskustva u suradnji s francuskim produkcijskim studijima.⁴⁶ K tomu, Francuska je poznata po snažnoj tradiciji animacije, uz relativno veliku institucionalnu potporu filmskoj produkciji i nekoliko nezavisnih škola animacije. Zahvaljujući regionalnim i specijaliziranim fondovima, poput onih za glazbu, ostvarena je suradnja s francuskim umjetnicima, čime je dodatno obogaćen međunarodni karakter projekta.

Velik izazov pojavio se u procesu prevođenja filma na francuski jezik. Zbog koprodukcijske suradnje s francuskim partnerima izrađene su dvije inačice filma: izvorna hrvatska inačica, snimljena na lokalnom govoru s engleskim podnaslovima, te francuska inačica, koja je temeljena na prijevodu s engleskoga jezika. Iako je u svakom prijevodu neminovan gubitak određene jezične autentičnosti, autori su prevoditeljima naglasili važnost očuvanja izražajne specifičnosti

potičući ih da u francuskom prijevodu upotrebljavaju fraze, dijalekt ili sleng koji su u duhu izvornoga izraza, ali ujedno razumljivi i bliski frankofonskoj publici. Francuski naslov bitno se razlikuje od hrvatskog, odnosno engleskog naslova filma i glasi *Pas de poupée pour Tisja* (u slobodnom prijevodu *Nema lutke za Tisju*), koji stavlja naglasak na to kako djed Žarko nije mogao zamisliti da njegova unuka ima djetinjstvo bez igračke kao metaforu za uskraćenost bezbrižne igre, a ne razmaženost. Usto, simbol lutke ili „bebe ćelavice“ razumljiv je gotovo svim generacijama publike na globalnoj razini.

SLIKA 8. Kadar iz animiranog filma *Žarko, razmazit ćeš dite!* (ustupili autori)

Originalnu glazbu za animirani film skladao je Olivier Militon, francuski skladatelj i glazbenik, koji se posebno specijalizirao za filmsku i televizijsku glazbu. Glazbena podloga sastoji se od šest numera koje su glazbenici odsvirali uživo u studiju.⁴⁷ Dakle, u cijelom procesu izrade i postprodukcije sudjelovali su brojni domaći i strani umjetnici kako bi se vizija autora pretočila u kratkometražni animirani film.

U kontekstu intermedijalnosti filma *Žarko, razmazit ćeš dite!*, temeljena na priči i vizualima Tisje Kljaković Braić, prirodno se otvara pitanje autorstva. Popović ističe da animacija počiva na suradničkom procesu te mu je važniji zajednički kreativni doprinos od stroge definicije autorske uloge. Kako sam ističe, može ga se nazivati autorom, redateljem, animatorom ili producentom – za njega to nije

44 Vidjeti impresum i odjavnu špicu filma na kojoj su navedeni svi suradnici.

45 Prema osobnom razgovoru s Veljkom i Milivojem Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

46 Prezentacijski materijal projekta bio je uspješno prikazan u sklopu najvećeg festivala animacije na svijetu u Annecyju 2019. godine, a francuski producenti, točnije *Bagan Films*, već su tada pokazali interes za realizaciju filma. Maja CAR: Tisja Kljaković Braić: Moji splitski dani s babom i didom postaju animirana serija, *Večernji list*, 6. srpnja 2019. <https://www.vecernji.hr/kultura/moji-splitski-dani-s-babom-i-didom-postaju-animirana-serija-1330478> (pristup 22. 7. 2025.).

47 Snimljeni su živi instrumenti za autorsku filmsku glazbu kao autorski radovi, što je gotovo uvijek slučaj s animiranim filmovima braće Popović (osim *Planemo*, za koji su korišteni semplovi). Glazbene teme na albumu redom jesu: 1. *Žarko, You Will Spoil the Child!*, 2. *Socialise & Puppet*, 3. *Catholic & Communist*, 4. *Grandma's Theme*, 5. *My guardian Angels & Final Goodbye* i 6. *My Last Words for Them*. Vidjeti popis: https://www.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_kCjynZmH5yiwZudkx2zCZvTjHwgBHeSFQ (pristup 16. 5. 2025.).

ključno.⁴⁸ Dakle, za razliku od tradicionalne ideje jedinstvenog autora, animacija se često temelji na suradničkom procesu u kojem se autorska odgovornost i kreativni doprinos dijele među više sudionika. U animaciji svaki je film rezultat kolaborativnog truda, odnosno timskog rada. Za razliku od igranog filma, gdje se termin *autor* gotovo i ne upotrebljava, već se preciznije diferenciraju uloge redatelja, producenta, snimatelja i drugih članova tima, animirani film često zadržava snažniji koncept „autorskog” izričaja iako i on u svojoj biti proizlazi iz zajedničkog stvaralačkog napora. Ipak, Veljko i Milivoj Popović vodili su cijeli tim i koordinirali čitav proces oživljavanja, odnosno animiranja likova i produkciranja filma te i inače preferiraju surađivati s drugim profesionalcima, podjednako u animaciji i na području glazbe.

Domaća i međunarodna recepcija filma

Uspješnost ovog filma potvrđena je iznimno pozitivnom recepcijom šire publike i stručne javnosti, što je rezultiralo brojnim nagradama i priznanjima na domaćim i međunarodnim festivalima.⁴⁹ Mnogi su se prepoznali u toj univerzalnoj priči o djedu i unuci, a oni koji su živjeli i odrastali u to vrijeme mogli su se s nostalgijom prisjetiti običaja, namještaja i proizvoda koji su bili prisutni gotovo u svim kućanstvima u Splitu, a i šire. Suptilno je integrirana i vladajuća ideologija tog vremena, kao i politička situacija te stavovi koje su glavni likovi imali prema tome.

U vizualnom izrazu moguće je prepoznati karikaturni stil blizak štajnbergovskoj linearnoj gesti i stilizaciji, kao i parnovsku estetiku s ikonografijom socijalističke svakodnevice uporištima.⁵⁰ Film zadržava ilustrativni karakter koji se koristi univerzalnim i razumljivim vizualnim jezikom i sredstvima omogućujući neposrednu komunikaciju s publikom i nadilazeći lokalno-kulturološki okvir, čime se otvara prostor za transkulturalnu i transgeneracijsku recepciju. Vjerojatno

je to jedan od važnih čimbenika zbog kojeg je ovaj animirani film prepoznala i priznala međunarodna publika. Osvojivši prvu nagradu publike na *Animafestu 2024.*, koju sačinjavaju domaći i strani gledatelji, film je pokazao da njegova priča i animacijski medij nadilaze lokalne okvire te da je razumljiv i međunarodnoj publici.

Zaključak

Animirani film *Žarko, razmazit ćeš dite!* ističe se kao izniman primjer intermedijalnog stvaralaštva koji na suptilan i promišljen način spaja književni predložak, ilustraciju i animaciju u koherentnu umjetničku cjelinu, čime ne samo da zadržava autentičnost izvorne priče već i proširuje njezin doseg u različitim medijima.

Svako izdanje knjige *U malu je uša đava* ima drukčiju naslovnicu, ali uvijek s prepoznatljivim i ikoničnim likovima koje je ilustrirala autorica. Naslovnica knjige, plakat dramske predstave, ilustracije na izložbi i animirani film vizualno su povezani dosljednim likovnim izrazom. Zahvaljujući toj konzistentnosti, oni koji prate njezino likovno stvaralaštvo i čitatelji knjige (osobito proširenog izdanja s ilustracijama), mogli su odmah prepoznati vizualni identitet animiranog filma bez potrebe za privikavanjem na likove ili stil umjetničkog izražavanja. Time se ostvaruje snažna poveznica između književnog, likovnog i audiovizualnog medija, koja dodatno naglašava intermedijalnost i obogaćuje recepciju sadržaja.

Dirljiva i nostalgična priča o odrastanju, uz dozu suptilnog humora, otvara važne teme od odgoja i obiteljskih dinamika do društveno-političkog konteksta vremena. Suprotstavljanjem različitih svjetonazora i psiholoških nijansā likova, film nagovještava kraj jedne epohe i dječje bezbrižnosti u sjeni nadolazećeg Domovinskog rata. U ilustracijama Tisje Kljaković Braić gledatelji mogu prepoznati vlastitu obitelj, a gledajući animirani film braće Popovića, gledatelji mogu proživjeti zgode iz vlastitog djetinjstva i emocionalno se povezati kroz prizmu vlastitih uspomena. Određene preinake u procesu adaptacije mogu narušiti integritet izvornog djela i udaljiti se od autorske poetike, ali u ovom filmu to nije bio slučaj. U pojedinim je segmentima reduktivno interpretirao kompleksne slojeve izvornika zbog vremenske ograničenosti, ali time nije oslabio intermedijalnu povezanost teksta i slike ni glavnu poantu književnog predloška, koji stavlja najveći naglasak na odnos djeda i unuke prizivajući sjećanja na djetinjstvo i podsjećajući gledatelje na događaje koje su oblikovali i njihove odrastanja.

48 Prema osobnom razgovoru s Veljkom Popovićem, *Prime Render Studio*, Split, 16. svibnja 2025.

49 U trenutku predaje ovog rada u postupak objave animirani film *Žarko, razmazit ćeš dite!* osvojio je ukupno dvadeset domaćih i međunarodnih nagrada, od kojih se posebno izdvaja nagrada publike *‘Mr. M’* i nagrada za najbolji film u natjecanju hrvatskog filma na *Animafestu* u Zagrebu 2024. kao i nagrada Oktavijan za najbolji hrvatski animirani film u 2024. u Puli, koju dodjeljuje Hrvatsko društvo filmskih kritičara, te nominacija za *Emile Awards 2025.* u kategoriji najbolji dizajn likova i scenografija u kratkom filmu. Vidjeti više o nagradama i festivalima na mrežnoj stranici *Bonobostudio* <https://bonobostudio.hr/hr/distribucija/zarko-razmazit-ces-dite> (pristup 1. 9. 2025.).

50 Više o specifičnostima stila Steinberga i Pärna vidjeti u: Midhat AJANOVIĆ: *Karikatura i pokret, Devet ogleda o crtanom filmu*, Zagreb: *Hrvatski filmski savez*, 2008, 262, 297.

Žarko, razmazit češ dite! filmski je uradak koji je prepoznat i priznat izvan domicilnog grada i lokalnih okvira svojom pričom, animacijom i vizualnom estetikom, a također je i od velikog značaja za Umjetničku akademiju uz Splitu, instituciju visokog obrazovanja s koje su potekli autori animiranog filma, čime se ponovno potvrđuje važna uloga i izuzetan doprinos UMAS-a umjetničkoj sceni grada Splita na lokalnoj i nacionalnoj te međunarodnoj razini.

Bibliografija

- AJANOVIĆ, Midhat: *Animacija i realizam*, Zagreb: Hrvatski filmski savez, 2004.
- AJANOVIĆ, Midhat: *Karikatura i pokret, Devet ogleđa o crtanom filmu*, Zagreb: Hrvatski filmski savez, 2008.
- GAJ, Barbara: Animacija nije samo zabava, Razgovor s Veljkom Popovićem, *Zarez*, 232 (2008), 8–9.
- GAJ, Barbara: Izmjerena civilizacija, *Kontura Art Magazin*, 97 (2008), 64–65.
- JEAN, Marcel, *Kad animacija susreće žive*, Zagreb: Udruga 25 FPS, 2007.
- JAUS, Hans Robert: *Estetika recepcije: izbor studija*, Beograd: Nolit, 1978.
- MAJCEN MARINIĆ, Mihaela: *Prema novoj animaciji, Povijest novijeg animiranog filma u Hrvatskoj*, Zagreb: Meandarmedia, 2014.
- PAVLIČIĆ, Pavao, Intertekstualnost i intermedijalnost. Tipološki ogleđi, u: Zvonko Maković et al. (ur.): *Intertekstualnost i intermedijalnost*, Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1988., 157–195.
- KLJAKOVIĆ BRAIĆ, Tisja: *U malu je uša đava*, Fraktura, Zagreb, 2020.
- TURKOVIĆ, Hrvoje: Animirani film u Hrvatskoj: kronologija 1922–2015, *Hrvatski filmski ljetopis*, 90–91 (2017), 7–19.
- TURKOVIĆ, Hrvoje: *Razumijevanje filma, ogleđi iz teorije filma*, Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2012.

Elektronički izvori

- *** Bonobostudio, <https://bonobostudio.hr/hr/distribucija/zarko-razmazit-ces-dite> (pristup 1. 7. 2025.).
- *** Drama – Tisja Kljaković Braić: U malu je uša đava, HNK Split, <https://www.hnk-split.hr/predstave/detalj/artmid/906/articleid/11620/u-malu-je-u-%C5%A1a-%C4%91ava> (pristup 18. 5. 2025.).
- *** Majstori animacije, Veljko Popović: Retrospektiva, Animafest Zagreb, https://www.animafest.hr/hr/2025/program/veljko_popovic_retrospective/1 (pristup 12. 6. 2025.).
- *** *Žarko, razmazit češ dite!*, Hrvatski audiovizualni centar, <https://havic.hr/hrvatski-film/katalog-hrvatskih-filmova/zarko-razmazit-ces-dite> (pristup 16. 5. 2025.).

- ****Žarko, razmazit češ dite* pobjednik 13. KIKI festivala, Hrvatski audiovizualni centar, <https://havic.hr/infocentar/novosti/zarko-razmazit-ces-dite-pobjednik-13-kiki-festivala> (pristup 19. 5. 2025.).
- CAR, Maja: Tisja Kljaković Braić: Moji splitski dani s babom i didom postaju animirana serija, *Večernji list*, 6. srpnja 2019. <https://www.vecernji.hr/kultura/moji-splitski-dani-s-babom-i-didom-postaju-animirana-serija-1330478> (pristup 22. 5. 2025.).
- DUNATOV, Dario: *Sve kreće od ideje*, Razgovor s Milivojem i Veljkom Popovićem, 22. srpnja 2021., *Vizkultura*, <https://vizkultura.hr/intervju-milivoj-veljko-popovic/> (pristup 26. 3. 2025.).
- JAKOVLJEVIĆ, Marijana: *Hrvatski film dvostruki laureat*, 34. Svjetski festival animiranog filma – Animafest Zagreb, 3. – 8. lipnja 2024.: *Nagrađeni filmovi*, <https://www.filmovi.hr/index.php?p=article&id=3541> (pristup 14. 7. 2025.).
- KLJAKOVIĆ BRAIĆ, Tisja: Emocija je pokretač i početak svega, razgovor vodila Gea Vlahović, 25. veljače 2022., *Moderna vremena*, <https://mvinfo.hr/clanak/tisja-kljakovic-braic-emocija-je-pokretac-i-pocetak-svega> (pristup 4. 7. 2025.).
- ORLIĆ, Paola: *Žarko razmazit češ dite! / Otvorenje izložbe Tisje Kljaković Braić*, 5. lipnja 2024., KIC Kulturno informativni centar, <https://www.kic.hr/program/galerija-na-katu/zarko-razmazit-ces-dite-otvorenje-izlozbe-tisje-kljakovic-braic/> (pristup 3. 5. 2025.).
- POPOVIĆ, Veljko: Svojim filmovima hodam između sna i jave, razgovor vodio Neven Ilak, 24. kolovoza 2012., *Atma*, <https://atma.hr/intervju-veljko-popovic-svojim-filmovima-hodam-između-sna-i-jave/> (pristup 12. 6. 2025.).
- RAJEWSKY, Irina O.: *Intermediality, Intertextuality, and Remediation: A Literary Perspective on Intermediality, Intermédialités / Intermediality*, (2005) 6, str. 46–55. <https://www.erudit.org/en/journals/im/2005-n6-im1814727/1005505ar/> (pristup 7. 10. 2025.).
- VUSIO, Dunja: Vedra reminiscencija na djetinjte dane, 24. veljače 2022., *Vijenac* (730), <https://www.matica.hr/vijenac/730/Vedra%20reminiscencija%20na%20djetinjte%20dane/> (pristup 4. 7. 2025.).

Summary

Intermediality in the Animated Film *Žarko, You Will Spoil the Child!* (2024.) by Veljko and Milivoj Popović

This paper offers an interpretative analysis of the animated short film *Žarko, You Will Spoil the Child!* (2024), directed by Veljko and Milivoj Popović, through the lens of intermedial relationships between literature, illustration, and animation. The film is based on the semi-autobiographical literary work *U malu je uša đava* (2015), written and illustrated by the academic painter Tisja Kljaković Braić. Prior to its animated adaptation, this literary work had already been successfully transformed into a stage play in 2022 of the same name as book, further demonstrating its narrative and cultural resonance across different media.

The visual materials accompanying the book and the author's original illustrations were used as foundational visual elements in the animation process. These illustrations played a crucial role in shaping the aesthetic identity and visual language of the film, anchoring the adaptation in a recognizable and emotionally rich visual style that remains faithful to the spirit of the original work.

The paper explores and conceptualizes the ways in which different media interact and influence one another, focusing on the creative process of transposing a literary source into an audio-visual format. This transformation, rooted in both visual expression and narrative technique, is examined through the analysis of storytelling structure, character development, and visual style, using *Žarko, You Will Spoil the Child!* as a central case study. In particular, the paper examines how visual and narrative elements are employed to maintain coherence across media, and how these components contribute to the construction of meaning within the animated format. Special attention is given to the production process of the film, the animation techniques utilized, and the methods by which the distinctive artistic style of Tisja Kljaković Braić is translated into the animated medium in a way that aligns with the sensibilities of the Popović brothers.

The central aim of this work is to demonstrate how the authenticity of the original work can be preserved through multiple stages of media adaptation and, at the same time, how new layers of meaning can be created in the

process. These added dimensions serve to enrich both the production and the reception of the artwork, while offering deeper interpretative possibilities within the field of contemporary artistic animation. Through its thoughtful approach to adaptation and intermedial translation, *Žarko, You Will Spoil the Child!* stands as a compelling example of how diverse media can collaborate to tell a story that is at once rooted in local cultural identity and universally resonant. The paper concludes that the film succeeds in preserving the emotional and aesthetic essence of the original while simultaneously expanding its expressive potential which was possible through the collaborative vision and artistic sensitivity of Veljko and Milivoj Popović.

KEY WORDS: animated film • Croatian animation • intermediality • *Žarko, You Will Spoil the Child* • Veljko Popović • Milivoj Popović • Tisja Kljaković Braić